

Богдана Кољевић Грифит*

Институт за политичке студије, Београд

ДЕМОКРАТИЈА У БАДЈУОВОЈ ПОЛИТИЧКОЈ ОНТОЛОГИЈИ**

Сажетак

У чланку аутор разматра питање Бадјуовог појма демократије, као и политичко-филозофске импликације које из ове савремене теорије произилазе. Бадјуово рефлектовање демократије саставни је део његове политичке онтологије тј. система бића и догађаја са једне и логике светова са друге стране. Критички дискурс о репрезентативној демократији пре свега има за сврху да упути на чињеницу да је управо из неолибералног модела постала могућа концептуална и практичка идентификација демократије и рата, односно брисање разлике мира и рата и промовисање насилних интервенционистичких политика. Спрам таквих форми, Бадју инсистира на инвенцији егалитарних политичких облика као истинској демократији, уз увид да њој увек битно припада субјективација у појединачној ситуацији.

Кључне речи: демократија, политичка онтологија, рат, ситуација, догађај, репрезентативност, једнакост

---

* Имејл-адреса bogdana.koljevic@ips.ac.rs.

** Рад је настао у оквиру научно-истраживачке делатности Института за политичке студије, коју финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

ОНТОЛОГИЈА И ЛАЖ РЕПРЕЗЕНТАТИВНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

Бадјуова савремена филозофска теорија демократије – иако није презентована на системски начин – чини практично незаобилазну референцу у његовој теорији. Свакако, о демократији је понајвише реч у Бадјуовим политичко-филозофским списима, а пре свега у есејима Полемикс (*Polemics*).¹ Ови есеји, који су настали у сасвим различитим приликама и који се тичу – на први поглед – битно разноврсних и структурно другачијих предмета расправе, *прожимају се управо око питања демократије*, као једног од момената који чини срж рефлексije политичког у новом времену у целини. Донекле слично Рансијеровој *критици савремене криптодемократије* и, у разлици спрам тога, *апелу за изворном демократијом* – Бадју такође ситуира расправу у контекст тзв. *дуплог дискурса о демократији* (Ranciere 2006).

Ипак, прецизније говорећи, док се код Рансијера овај израз односи на две различите теоријске, историјске и политичке концепције демократије и злоупотребе њеног изворног појма, код Бадјуа он се пре свега конституише у *разматрању неолибералне економије и етике људских права* тј. у ироничној двосмислености која саопштава да је демократија „лоша” када себи дозвољава да је корумпирају захтеви једнакости за све и „добра” када упућује на сопствено ширење путем ратова широм света (Badiou 2009, 35–47). Штавише, од дела Метаполитике па надаље, Бадју ће инсистирати како је демократија филозофска категорија која управо *представља једнакост* (Badiou 2005).

Разуме се, од одлучујућег значаја је сазнати *релацију демократије и политике* која је код Бадјуа најбитније *онтолошка*: јер, теза гласи, идеологија која каже да се демократија не може мислити као једнакост за све, заправо каже да се политички покрет не може утемељити у ма каквој референци на метафизичке истине или *a priori* универзалности,

1 Дело Полемикс (*Polemics*), (Verso, 2006) је збирка есеја која обухвата следеће француске оригинале: *Circonstances 1* (Editions Leo Scheer: Linges et Manifestes, 2003), *Circonstances 2* (2004) и *Circonstances 3* (2005).

а то у консеквенци такође значи да филозофија не може имати суштински утицај на политику.

Зато се, за Бадјуа – и одговору на ову исфорсирану неолибералну идеологију – разумевање питања демократије појављује не само као питање *чији је улог политика у целини*, већ и као *питање знања*, као *par excellence* онтолошко питање, које се, борећи се за политику универзалне истине, у исти мах бори и за истину и, у крајњој линији, за филозофију у целини. У том светлу, неопходно је најпре промишљање релације *бића и догађаја* јер структура искуства није само отвореност према контингентној револуцији (Badiou 2006a). Прецизније, универзалност политичке прескрипције повезана је са истином партикуларне ситуације (Badiou 2006a). Управо стога се и Бадјуове Полемикс (*Polemics*) – у којима су бескомпромисној критички подвргнути и „левичарска меланхолија”, „усмерени реформизам” и „десничарска офанзива” – појављују најпре у светлу релације филозофије и околности тј. кроз разматрање појма *филозофске ситуације* са најбитнијим закључком да филозофија може да *произведе сусрет*, онај који осветљава несводиви размак између мисли и моћи, који обележава вредност изузетка и у стању је да препозна смисао догађаја (Badiou 2006b). Или, ово су такође разлози због којих се, рецимо, Бадјуово дело *Rebirth of History* појављује као сасвим специфично: *демократски покрети* се подржавају али *не безусловно* већ управо у мери у којој чине искорак из постојећег идеолошког система (Badiou 2012).²

Али, пре свега, дискурс о демократији код Бадјуа почиње као дискурс о *савременој релацији филозофије и рата*. Есеји о 11. септембру 2001, о америчком рату против Ирака и о рату НАТО-а против Србије за аутора се појављују као примери структуре рата и моћи у савременом свету и као пресудни знакови на путу разумевања питања демократије и њеног тоталног уништења. У том смислу, наизглед сасвим различито питање тј. питање Бадјуове радикалне критике парламентарног облика демократије, као и њеног саучествовања у успостављању савременог расизма, у анализи се испоставља као фазно испреплетено са рефлексијама о савременим ратовима, систему

² Сотирисова интерпретација нпр. је још радикалнија те се тако артикулише аргумент о Бадјуовом супротстављању „масовним демократским праксама” (Sotiris 2014).

моћи, деструкцијом елементарног демократског потенцијала и сржи појма демократије.

Јер, из темељних Бадјуових поставки о категоријама *бића* и *догађаја* тј. из претходно заснованог система, следи да је *репрезентација увек ексцес презентације* и, као таква, увек *насилна интервенција у оно што треба да представља*. За суштину теорије о демократији овде је кључно да увек преостају неизбројани или искључени (*“the excluded”*), који настајују простор који Бадју зове *ивицом празнине ситуације*. Доказ да се празнина не може представити у ситуацији управо чини живи пример да се у неолибералној идеологији, односно, у заправо свакој битно „капиталистичкој ситуацији”, приказује структурна немогућност да се препозна капацитет пролетеријата. Ипак, они који се налазе на ивици празнине тј. који, у марксовској терминологији, немају шта да изгубе сем својих ланаца, јесу *део ситуације иако нису представљени у њој*.

Али, питање је чиме овај идеолошки низ ланаца који усмерава практично целокупну политичко-друштвену сферу, може бити прекинут у стварности, тако да се обелодани ситуација у целости? То је тренутак у којем се, сасвим неочекивано, појављује Истина-Догађај (*“Truth-Event”*), у облику *живе контингенције на делу*, тј. као непрорачунљиво, и такорећи ни из чега потекло збивање, које превазилази све што се може знати у затвореној статичној структури произведеног знања. Или, прецизније, *догађај се не може генерисати или дедуковати из ситуације*, обзиром да је повезан искључиво са празнином ситуације, односно да разобличава њену инхерентну неконзистенцију.

Ови елементи свеобухватне филозофске концепције изузетно су релевантни за Бадјуово рефлектовање демократије, обзиром да се управо кроз њих отвара простор за политички активно и аутентично демократско деловање – у незаменљивој разлици спрам савремених фикција демократије. А политика, за Бадјуа, управо уколико је универзална и демократска, означава *процес у којем се појављују на сцени они који нису избројани*, који су претходно већ стигматизовани као потенцијално опасни, зли, и уопште недостојни да се сматрају једнаким грађанима. У том

погледу политика се испоставља као развијање и стављање-у-дело латентно присутних демократских потенцијала који су иманентни целини ситуације и, штавише, као субјективирани снага која је – различито од свих социолошких категорија и класификација („илегални имигранти”, „грађани” и сл.), утемељена у једноставној норми припадања ситуацији. То су животи појединаца који се конституишу као субјекти истине, субјекти догађаја и ситуације, а њихов однос према ситуацији је однос верности (“*fidelity*”). Тако се конституише политичка онтологија „хероизма одлуке и политике догађаја” (Critchley 2007, 33–34).

Консеквенце ових рефлексија о природи политичког за Бадјуово савремено теоријско ситуирање демократије су од пресудне важности. Јер, демократска политика – тј. и политика као демократија и *vice versa* – појављује се као делатност структурно различита од бројања, и од менаџмента, или прецизније, од управљања специфичним појединцима или групама. Политика се тиче презентације колективитета по себи, и зато се овде Париска комуна и Културна револуција појављују као примери њеног догађања. Штавише, можемо рећи да кроз тему савремене „диктатуре пролетеријата” овај мотив презентације колективитета остаје присутан и непромењен и у Бадјуовим каснијим делима услед чега се управо критикују различити облици „масовне демократије” (Badiou 2012).

Тако се испоставља да се концепција политичког, али и теоријски постав суштинске демократије, појављују као најближе свезани са *инвенцијом егалитарних политичких облика*, наспрам и насупрот задатим правилима која се у државним облицима постављају. Савремени интерес за Париску комуна лежи управо у смислу у којем се она појавила као субјективирани снага, тј. као сила која ремети установљене облике и дату ситуацију, али и етаблиране институције. А када је, пак, реч о Културној револуцији, за Бадјуа је ствар у томе да она нерешена питања Париске комуне радикализује до крајњих импликација, и оба примера имају за сврху да илуструју релације према појмовима ситуације, презентације и колективитета. Штавише, Бадјуово рефлектовање онтологије ситуације појављује се као начин да се теоријски обухвати,

разуме и конципира природа револуција свакодневног живљења и њиховог суштинског политичког али и филозофског смисла. Зато се овакви примери пре свега испољавају као инспирације за савремено стварање нових политичких алтернатива сада и овде тј. они експлицирају како истински политички догађаји себе нужно вежу за појединце и групе који су са становишта (квази)демократских држава и друштава „консензуса” битно не-постојећи. У том светлу, пак, релевантност Париске комуне и Културне револуције у савремености, за Бадјуа, испоставља се кроз да у корену свих истински демократских покрета мора да живи идеја правде (Badiou 2012).

Тако долазимо до следећег: амалгам „репрезентативна демократија“, како убедљиво приказује Бадју, није никаква нужна формула за савремена економски и технолошки сложена друштва и таква тврдња представља конзервативни историцизам. Управо супротно, тзв. *„репрезентативна демократија”* је облик који је превладао пре свега услед слабљења егалитарне инвентивности и свеопште субмисивности слепој моћи економије. У стварности не постоји никаква нужна веза између политичких облика и држава, јер оно са чиме смо непрестано суочени су ситуације – *и мора се мислити политичка специфичност ситуација*. Штавише, можемо рећи да је овде акценат стављен на Маркову идеју о субјективној интервенцији којом се, практично све, „идиличне” релације, стављају у питање, или, прецизније, о колективној моћи која се појављује у несводивој дистанци од неограниченог кретања богатства. Насупрот, дакле, русоовским „изборним процедурама” – али и различито од побуна „по себи” – Бадју инсистира на *историјском устанку и историјској истини* као *политичкој истини* (Badiou 2012). Или, уместо процедуралне концепције демократског одлучивања овде је реч о специфичној перформативној пракси еманципације на начин политичке прескрипције и политичке универзалности. У делу *Метаполитике (Metapolitics)* Бадјуова критика масовне демократије тиче се још и њене лаке реверзибилности и преласка у „масовну диктатуру” (Badiou 2005).

Са разумевањем стварне демократије, наспрам њеног наметнутог облика репрезентативне демократије, са разумевањем ситуације, празнине ситуације, политичког,

истинског догађаја и појављивања истине као процеса, улог је не само садашњост и будућност политике, већ и филозофије.

САВРЕМЕНА ДЕМОКРАТИЈА КАО ПИТАЊЕ ОДНОСА ФИЛОЗОФИЈЕ И РАТА

Различити политичко-филозофски есеји дела *Polemics* управо на аргументован начин износе на видело како ови моменти функционишу на практичном плану, и како се појављују у светлу отпора неолибералној идеологији. Тако у расправи о савременом тероризму и „рату против тероризма” Бадју истиче, као одлучујућу, димензију у којој се, у овом тзв. „рату”, апострофира, и на свесном и несвесном плану, операционализује фигура Зла и манихејска борба Добра против Зла. За наше разматрање, међутим, од највеће важности је анализа Бадјуовоог одговора на питање: које је то ми које се бори против тероризма? Појављују се три имена – „Запад”, „наша друштва” и „демократија”, од којих се управо треће тј. управо име демократије, као једино које у себи садржи пресудну моћ легитимизовања, злоупотребљава у пропагандне сврхе. Разуме се, у позадини овако конципираног дискурса, стоји и провлачи се идеја о САД као *егземплярној демократији*, те је тако конструисана опозиција *тероризам vs. демократија* послужила да се нађе одговарајући непријатељ који би могао да замени некадашње опозиције комунизма, односно тоталитаризма против демократије.

Позајмљујући Делезов појам, Бадју примењује и експлицира његово политичко значење: оно што злочин у Њујорку 11. септембра и ратове који су следили са њим понајбоље објашњава је концепт *дисјунктивне синтезе два нихилизма*. И док је синтеза садржана у томе да су оба актера, Бин Ладен и сила САД суштински исте врсте, дисјункција се тиче криминала који се чини са обе стране, тј. по цену тога да се жели смрт другог уз минимална оштећења на сопственој страни. Нихилизам који се овде појављује можемо звати *нихилизмом виртуелне једнакости*. Према Бадју, оваква симулација појављује се као кулминација капиталистичког нихилизма који је довео до феномена нестанка света. То значи да данас *не постоји свет него тек појединачне ситуације*,

и главни узрок тога је што *већина становништва света у савременим условима нема чак ни име*. У приличној мери антиципирајући процесе, али и (безимена) имена, која су се појавила тек скоро целу деценију касније, Бадју је записао: „Искључени” је име за оне који немају имена, баш као што је „тржиште“ име за свет који није свет” (Badiou 2006b, 34).

У таквој слици, природно и логично, за истинску демократију не да нема простора него су доведени у питање услови могућности стварања и делања субјеката који би били њени аутентични носиоци. Ту се рађа нова улога филозофије: „филозофија је као таван на којем се, у тешким временима, ређају оруђа и оштре ножеви... Тренутно на страни афирмативног и бесконачног филозофија мора изабрати своја оруђа и своје ножеве” (Badiou 2006, 35). И ту лежи њена структурна блискост и сродност са политиком тј. *политичност филозофије*, али, не мање, и филозофичност политике – управо у оној мери у којој „суштина политика, нарочито када постоји стварна опасност, *не лежи у „не” већ у „да”*. Она почива у *разматрању различитих облика овог „да”*. У есеју о рату против Ирака, Бадју ову бесконачност ставља у контекст нужности препознавања бесконачности садашњости, мимо нас самих тј. на мисаоном хоризонту артикулације савремених ратова. Као битна карактеристика америчких *виа западних ратова* после пада СССР, тј. од Заливског рата до планиране окупације Ирака и ратова против Србије и Авганистана – појављује се чињеница да они не конституишу било какву стварност и/или садашњост. Ратови који су стерилни из аспекта поретка времена, појављују се као ратови који никада нису објављени, јер, како саопштава Бадју, „старе престонице масивно су бомбардоване (Багдад, Кабул, Београд...) без да је било ко приметио да је објављен рат против њих” (Badiou 2006b, 39).

Од изузетног је значаја да су се ови *савремени необјављени ратови* практично серијски појављивали као борба демократског Добра против диктаторског Зла чиме се настојао наметнути супериорни моралистички патос али се и, кроз континуитет вођења ратова покушала избрисати разлика између рата и мира. Данас, истиче Бадју, „можемо говорити о асиметричним ратовима, али да заправо не можемо у потпуности да утврдимо политички идентитет ове

асиметрије. Доказ за ово лежи у чињеници да су операције инвазије и окупације (Авганистан, Косово, Ирак) експлицитно представљене као ослобођења, упркос неспорној чињеници да локално становништво уопште не види ствари на тај начин.... Асиметрија је јединствена непроменљива црта: само слаби су бомбардовани...Амерички ратови се не могу разликовати од континуитета „мира”, који се разумева као амерички или „западни” мир, демократски мир/рат, који се у потпуности састоји у обезбеђивању комфора претходно поменутих „демократа“ против варварске агресивности сиромашних” (Badiou 2006b, 41).

У том светлу, Бадју садржајно анализира и улогу УН у описаним (крипто)политичким процесима, са посебним акцентом на тзв. пацифизам и парламентаризам ове организације у протеклим деценијама. Уз подсећање да су скоро пола века УН биле тело задужено за управљање Хладним ратом тј. условима под којима овај рат између САД и СССР-а ипак не би прерастао у „топли”, Бадју напомиње да светска организација ни за тренутак није оклевала да себе трансформише у арбитра локалних ратова – поготово америчких или европских ратова попут Кореје или Конга. После распада СССР-а *УН припала је улога да изведу утеловљење и промоцију необичног концепта тзв. „међународне заједнице”*. Појам је требао да означи „претпостављени субјект демократског комфора“ док је институција УН требала да се испостави као парламент у којем се гласањем фикција претпостављеног субјекта успоставља у стварности. Тако се безмало целокупна (крипто)политичка ситуација савремености – у слици регулације између америчке моћи и силе, од које се састоји финансијска и војна стварност „међународне заједнице” и парламентарне представе УН као субјективне фикције која симулира универзалну субјективност. Из силе и моћи произилази (крипто)политичка одлука (да се воде ратови, да се изврши окупација и сл.), али фикција тражи парламентарно гласање у СБ или на ГС УН. И донекле иронично, када се одлука донесе мимо или без овог гласања, ипак се наноси извесна штета претпостављеном *ergo* фиктивном субјекту, који је конципиран као израз консензуса око тзв. „вредности” људских права, хуманизма, хуманитаризма или пак, нешто другачије, „*демократске интервенције*”.

Парламентарна фикција УН разоткрива суштинска својства парламентарне фиктивности *per se* тј. фиктивност политике као репрезентативног представљања, делегирања и „бројања гласова”. Парламентаризам, као „савремена демократија”, испоставља се као замена политичких принципа – на основу којих би се појединачне ситуације могле процењивати – правним фетишизмом нумеричке већине. Додатна потешкоћа садржана је у томе што је парламентаризам, попут овог у случају УН, показао да не само да (може да) опстаје кроз производњу фикције и практично на симулацији, већ да је овај облик виртуелности уткан и до те мере испреплетен у његову срж да је сасвим могуће да се он „укомпоује” у један *Weltanschauung* попут самоцентричног либералног САД. Бадју детектује и прецизно артикулише суптилну позицију савременог америчког интервенционизма: САД представљају остварење империјалне моћи а да у исти мах нису империја тј. Појављују се као хегемон који се најтачније огледа у *појму зонирања* (“*zoning*”). У крајњој линији, ствар је у томе да се „било који део света од стране америчке владе може прогласити зоном виталног интереса или зоном тоталног неинтереса, и субјект је њихових променљивих расуђивања о томе шта доприноси њиховом „демократском,” комфору.

Такав хегемон произвео је и развио употребну вредност *туторске демократије*, а у те сврхе користио је и теолошку позадину – јер из прагматичне криптотеологије било је могуће раширити демонизацију таргетираних „фигура Зла”, попут Садама Хусеина или Слободана Милошевића, који, на начин Хитлера или Стаљина, чине отеловљење самог ђавола. Важно је уочити да је кроз ову логику постало сасвим јавно и морално прихватљиво да се – обзиром на размере Зла о каквом је реч – рат, рецимо, може заменити и убиством, или због чега се и сам рат може појавити тек у лику серије мрачних убистава. Или, да изведемо и крајње консеквенце овог процеса, еуфорија и хистерија око појаве или ширења прокламованог Зла у моралном и правичном свету демократског комфора – омогућила је повратно успостављање политичког и друштвеног оквира у којем су сва средства дозвољена како би се обезбедио наизглед темељно угрожени „вечни мир“ претпостављених западних субјеката који претендују на универзалност.

Објашњавајући „метафизику неограничености” самоцентричних САД, Бадју артикулише да су САД „једно које нема другог”, као и да је „начин бивствовања тог Једног је деструкција другог, која није уништење него ослобођење”, и све то стога јер други заправо не постоји.³ Стога Бадју закључује како у субјективној суштини САД постоји нешто „страно Есхилу” тј. нешто битно „не-грчко” јер је амерички поредак поредак рата. Штавише, можемо рећи да се ова „не-грчкост” САД битно огледа и у развијању антиинтелектуализма кроз ширење моћи као празнине идеје – и примарни задатак мишљења и делања данас зато се састоји у произвођењу одвајања од неограничене моћи. Јер за разлику од претходних политичких ситуација, у савремености другачија политичка могућност тек треба да покаже своју могућност. Зато је улог практично и замисливо највећи могући: створити могућност. То за Бадју значи пре свега да треба одвојити мишљење од „демократске” неограничености моћи и створити бесконачну, али позитивну, политику која је „просветитељска у мери у којој је раздвојена од злих чини бројева и репрезентације” тј. политику која је базично не-демократска или не-страначка. Ту политику могли би универзално практиковати сви људи, овде и сада. То би била политика која би полагала рачун једино самој себи, и била би усредсређена једино на сопствени процес. Таквом потезу одговара специфично држање, животни став у мишљењу и делању који Бадју означава *дисциплином стварности*. То је снага оних који немају војну или финансијску моћ и она лежи управо у тоталној дисциплини мишљења и делања која је, као у математици, једнака тоталној слободи, једнака апсолутном стварању. То је прави садржај сваког искуства просветитељства које је, као такво, супротстављено „демократској догми” из које настаје корупција духа и нихилизам.

Разуме се, Бадју је у потпуности свестан да је неопходно ближе и појмовно и политички артикулисати каква би, на светском нивоу, била политика која одговара успостављању стварне бесконачности насупрот метафизици неограничености, као и да је то, у исти мах, и најтеже питање. И у најгрубљој скици његов одговор гласи: на „империјализам” можемо

---

3 О релевантности појма Другог и другости видети практично целокупно дело Левинаса, али посебно *Entre Nous* (Levinas 2000).

одговорити „интернационализмом”, а на „демократију” сећањем на идеју „диктатуре пролетеријата”. Штавише, по свему судећи, деценија која је уследила након објављивања *Polemics* чини се да је понајбоље посведочила о дубини, снази, последицама и истинсној подлози Бадјуовог увида – да је прави политички задатак да се, у светлу локалних искуства и њиховог преточавања у мишљење, створе нове концепције у којима би радикална критика изборне демократије, са унутрашње стране, и „међународне заједнице”, са спољашње стране, пронашла своју моћ. „Постојале би концепције у којима би се, из ситуације у ситуацију, нови интернационализам (свакако не реформистички или анти-глобалистички покрет) установљавао, и у којима би неочекиване концепције политичких места и њиховог децентрирања – тј. нови појам демократије би се могао развити. Да ли филозофија може да прати то стварање? Без сумње. И мислим да може то да учини на два начина. Први је онтолошки. Нужно је мислити дугорочну стабилност тлачитељских режима (држава и економија) и оног што их пресеца, што води могућности другачијих облика делања и мишљења. То можемо звати: *биће и догађај*. Други начин је логички. Нужно је мислити значај и домет локалних искустава, онога што се појављује у свету, у једном тренутку, на такав начин да је нови садржај универзалности може идентификовати у том појављивању. Ово се може звати: *логика светова*.⁴ Иако се овај програм може чинити апстрактним, он стварно почива у новом ситуирању између бића, или појаве, и „оног-што-долази”, из чега филозофија може пожелети добродошлицу и ментално утврдити политичко делање” (Badiou 2006a, 61).

ЕСКУРС: РАТ ПРОТИВ СРБИЈЕ

Управо у овом светлу потребно је сагледати и Бадјуову – јединствену, оригиналну, и критичку артикулацију о политици и демократији савременог света на примеру бомбардовања СРЈ 1999. У есеју „О рату против Србије” Бадју истиче: *питање рата НАТО-а против Србије је питање рата у свету после Хладног рата*. То значи да су начин на који се овај рат водио, последице које је произвео, као и целокупна

⁴ У прецизнијој анализи, јасно је да се овај појам артикулише увек у *множини* и чини други део Бадјуовог филозофског система (Badiou 2013).

медијско-политичко-правна „структура” која је овом приликом покренута, егземпларни и узорити за успостављање новог светског система који је уследио ни мање ни више него са ратом против Србије.

Као прво, у ономе што се хотимично звало „Косово конфликтом”, избегла се употреба појма рата и, следствено, одговор на питање о томе ко ратује против кога тј. ко су стране које учествују у рату. Свакако, у овај корпус вишеслојних језичких манипулација спада и прича о „тоталитарним системима”, „диктаторима”, „новим Хитлерима”, „масовном кршењу људских права” и сл., на бази које се стрпљиво припремала јавна подршка за рат који ће уследити јер, у крајњој консеквенци, како би Запад себе могао да сматра демократским и хуманитарним и да не учини ништа у овом случају.

Бадју скреће пажњу да је посебно потребно имати у виду „трилогију имена” која се годинама употребљавала како би се описала ситуација у бившој Југославији: *криминалац, жртва и хуманитарна интервенција*. Мобилизација управо ових имена имала је за циљ да убеди широке народне масе да верују да се процес декомпозиције федералне Републике Југославије своди на ову „моралну” трилогију. Штавише, ова номинална структура позивала је на свеопште разумевање из којег би произашао консензус и неупитни позив на интервенцију. Али како је овај појмовни ланац функционисао и шта је све у политичкој и друштвеној стварности значио? Криминалац, по појму, не може бити демократа, обзиром на претходно добро изрежирану и безброј пута на сцени одиграну драму опозиције између демократије и тоталитаризма тј. између слободе и диктаторских режима. „Милошевић је представљен као последњи тиранин на Балкану у уобичајеном фолклору наслеђеном од Тинтина...”, док, оно што је у стварности једино разликовало Милошевића је „што је он био мало моћнији него његови хрватски, босански и албански суседи и непријатељи... Тако да ће он послужити као означени криминалац” (Badiou 2006b, 64). После криминалца долази злочин – уобичајена страдања цивила која се дешавају у сваком грађанском и територијалном рату морају постати расистички геноцид, уз прелазни, али ефектан и битан појам етничког чишћења.

У крајње поједностављеном, и систематски планираном приказу у три тачке „установљено“ је: демократије се боре против тоталитарних режима, етничко чишћење се по сваку цену мора зауставити, јер то је у интересу мирног и лепог света. Потребно је имати у виду да је од посебног значаја конструисани идентитет нападача у овом случају – НАТО чине средишта демократије, мишљење „целог света“ тј. „међународне заједнице“ је како је неопходно бомбардовати, и најзад, то је питање и „леgitимне правне моћи“ која произилази из „филозофије људских права”.⁵

Ипак, од разноврсних увида у термилошке, појмовне, теоријске, нормативне и фактичке манипулације, од којих је сваки понаособ врло битан, чини се да је, у филозофско-политичком смислу, најважнија суштина разлога због које је империја бомбардовала Србију 1999, а коју Бадју прецизно артикулише. Рат против Србије послужио је као тест односа снага у свету после пада СССР и краја Хладног рата – требао је да означи понижење Русије, али без директне конфронтације са њом, али и да упути упозорење Кини. Не мање битно, овај рат је требао да означи – и то одмах након лансирања евра – да Европљани нису способни за било какву аутономну војну акцију, чак ни у сопственом дворишту и даље, да заправо нису у стању ни самостално политички да делују, и да је, у крајњој инстанци, тугорство САД над Европом потпуно неопходно и оправдано.⁶

Али оно што је пре свега потребно имати на уму је да поруке које је империја послала ратом против Србије – а у

5 Инсистирајући да је овде реч о скандалу Бадју пише: „Као прво, одлука да се бомбардује Србија била је све само не демократска. Одлука да се бомбардује донета је иако је Милошевић пристао на Рамбује, сем на једну једину ставку коју би сваки народ на свету сматрао неприхватљивом (да је окупира НАТО!) и која је била написана управо зато да би рат започео. Американци и Британци желели су интервенцију по било коју цену, баш као што су желели да бесконачно бомбардују Ирак... Мора им се признати да су конзистентни империјалисти. Ко год се тотално не потчини, биће кажњен... Демократија нема никакве везе са тим... Најзад, нема никакве „демократије“ у опсценој паради моћних над слабима, која се имплицира у доктрини „нулте (Западне) смртности“. Појам „међународна заједница“ један је од најупечатљивијих примера моћника који себе представљају као инкарнацију свега постојећег. УН не представљају много, али напад на Србију се није могао прогурати чак ни кроз то тело!...” (Badiou 2006b, 68–70).

6 Бадју пише: „Имајте у виду да почевши од овог рата нико није преузео ризик да учини било шта што би могло онерасположити Американце. Јер читав свет видео је импотентност Русије, потврђен је вазални однос Европљана, и били смо сведоци изузетне обзривости Кинеза... Рат против Србије био је тест моћи.” (Badiou 2006b, 71–72).

којима је садржано да САД ником неће допустити да их победи у рату, и да ником другом ни по коју цену неће дати за право да постане моћан – ни на који начин не само да не обавезују филозофију него јој је, у стварности и у појму, најоштрије супротстављају. Тако се *рат против Србије*, или прецизније, *држање Србије у рату против империје*, појавило управо као пример оних локалних специфичности у којима се, у тренутку савремености, огледа и исписује оно универзално – док се, у исти мах, исписује и сама филозофија, као нераскидиво, и по појму, испреплетена са отпором, са стављањем на страну слабијих, са стварањем и са моћи која долази.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Badiou, Alain. 2005. *Metapolitics*. New York: Verso.
- Badiou, Alain. 2006a. *Being and Event*. New York: Continuum.
- Badiou, Alain. 2006b. *Polemics*. New York: Verso.
- Badiou, Alain. 2009. “The Lessons of Jacques Ranciere”. In *Jacques Ranciere – History, Politics, Aesthetics*, eds. Gabriel Rockhill and Peter Watts. pp. 35–47. London: Duke University Press.
- Badiou, Alain, 2012. *The Rebirth of History*. New York: Verso.
- Badiou, Alain. 2013. *Logics of Worlds*. New York: Continuum.
- Critchley, Simon. 2007. “A Heroism of the Decision, a Politics of the Event”, *London Review of Books*, Vol. 29 No. 18 · 20.
- Levinas, Emanuel. 2000. *Entre Nous*. New York: CUP.
- Ranciere, Jacques. 2006. *Hatred of Democracy*. New York: Verso.
- Sotiris, Panagiotis. 2014. “Alain Badiou and the Aporia of Democracy Within Generic Communism”. *Crisis and Critique*, No.1. pp. 117–136.

Bogdana Koljević Griffith*

Institute for Political Studies, Belgrade

DEMOCRACY IN BADIOU'S POLITICAL ONTOLOGY

Resume

In this article the author reflects on Badiou's concept of democracy, at the same time considering philosophical, social and political implications that come forth from this contemporary complex theory. Badiou's writings on democracy appear as a constitutive part of his political ontology i.e. of the twofold system of being and event on the one hand and logics of worlds on the other. In spite the fact that the concept and practices of democracy are not addressed in his work in a systematic manner (most of his essays on this topic are found in *Polemics*), this issue, nonetheless, is of utmost relevance for his political philosophy *in toto* - most notably in the way democracy is structurally interrelated with rethinking of equality. More precisely, Badiou builds a critical discourse of representative democracy as parliamentary democracy *per se*, focusing especially on the construction and role of the United Nations as the "world parliament" and then demonstrating the multiplicity of ways in which it has been abused in last decades, globally as well as in particular states. Representation is articulated as an always already excess of presentation and therefore as a violent intervention and fictional gesture which, in final instance, dissolves the world as such. Moreover, Badiou's main emphasis concerning contemporary proclaimed democracy is on neoliberalism and on demonstrating how such an ideological model, first and foremost led by blind economy, enabled conceptual and practical identification between democracy and war. These "democratic wars" are, for the most part, undeclared wars essentially signified by their asymmetric character. In this respect, in different essays it is argued that precisely neoliberalism erased the line between peace and war and promoted so-called "humanitarian" but essentially violent interventionist politics worldwide, and that the ultimate carrier of these processes has been the United States as the

---

* E-mail adress: bogdana.koljevic@ips.ac.rs.

leading empire of the end of the 20 Century. In contrast to such forms, Badiou insists on the concept of “Truth-Event”, i.e. on the contingent and incalculable character of the event and the forms in which “the excluded” in politics can be seen and recognized. Furthermore, Badiou lays emphasis on the invention of egalitarian political models – opposed to nihilism of virtual equality – as the proper way for comprehending and realizing true democracy, and therefore concludes with the insight that such democracy is always a matter of subjectivation in a particular local situation. In this sense, in final part of the article, the author addresses Badiou’s critical discourse on the war against Serbia and underlines how Serbia’s struggle against the empire is an exemplary case of local specificities of resistance and democratic politics.

Keywords: democracy, political ontology, war, situation, event, representation, equality

---

* Овај рад је примљен 29. фебруара 2020. године, а прихваћен на састанку Редакције 4. јуна 2020. године.